

6

**ZDROJOVÉ ZAJIŠTĚNÍ BEZPEČNOSTI:
FAKTOR PRÁCE (NUCENÁ
PRÁCE/POVINNÁ SLUŽBA)**

CÍL

- operacionalizovat pojem kompetencí občana využitelné v bezpečnostním systému
- vysvětlit význam a rizika institutu donucení v získávání faktoru práce pro bezpečnostní systém
- vysvětlit vývoj institutu branné povinnosti a jeho alternativ v demokraciích
- vysvětlit fungování branné daně jako nástroje pro zajištění spravedlnosti práce pro bezpečnostní systém

OSNOVA:

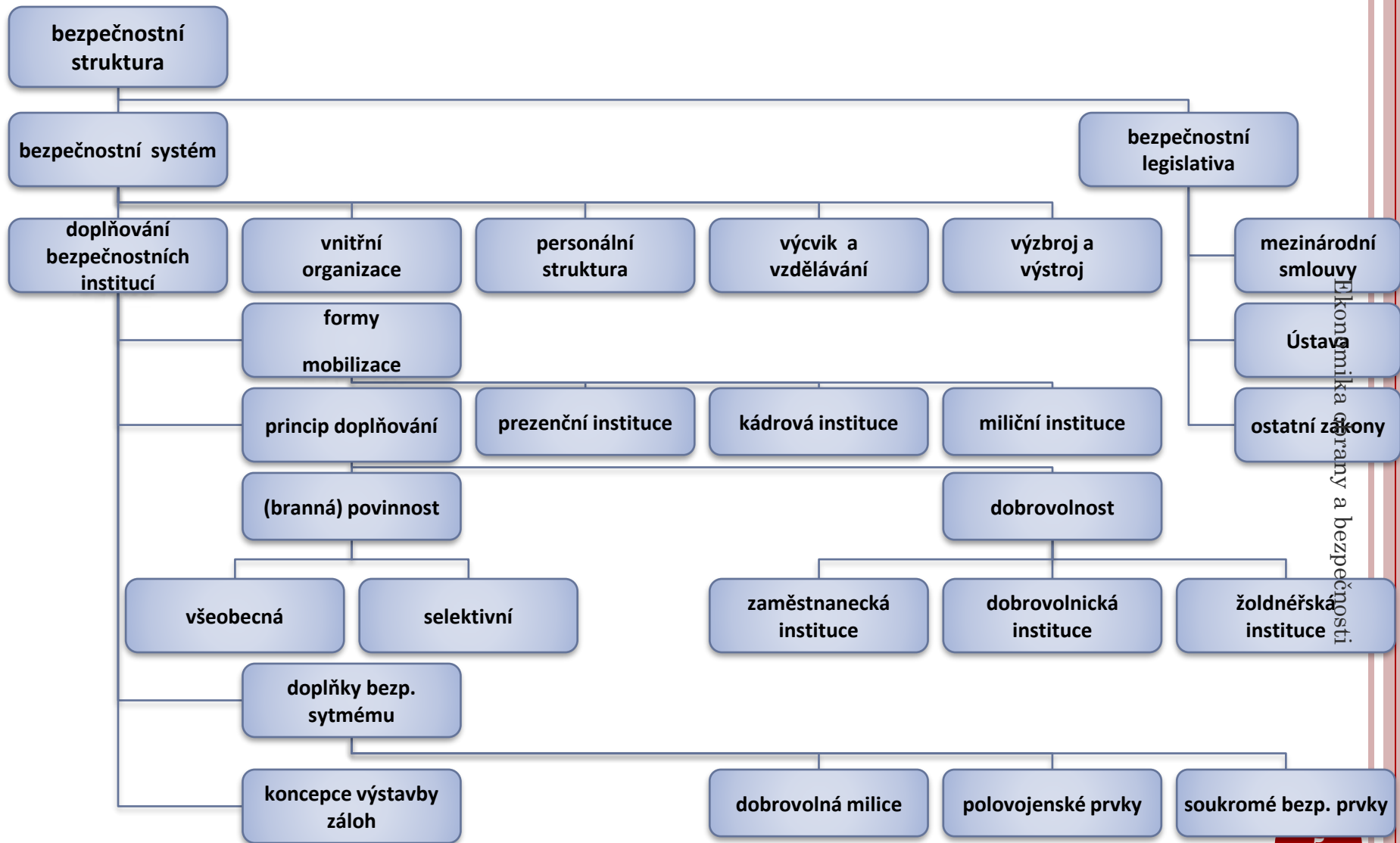
- Doktrína/koncepce celkových sil
- Nucená práce/slужba
- Společenská služba
- Branná daň

Klíčová slova: *donucení, služební povinnost, konskripce, daň v úkonech, civilní služba, profesionalizace, osobní úkony, branná daň.*

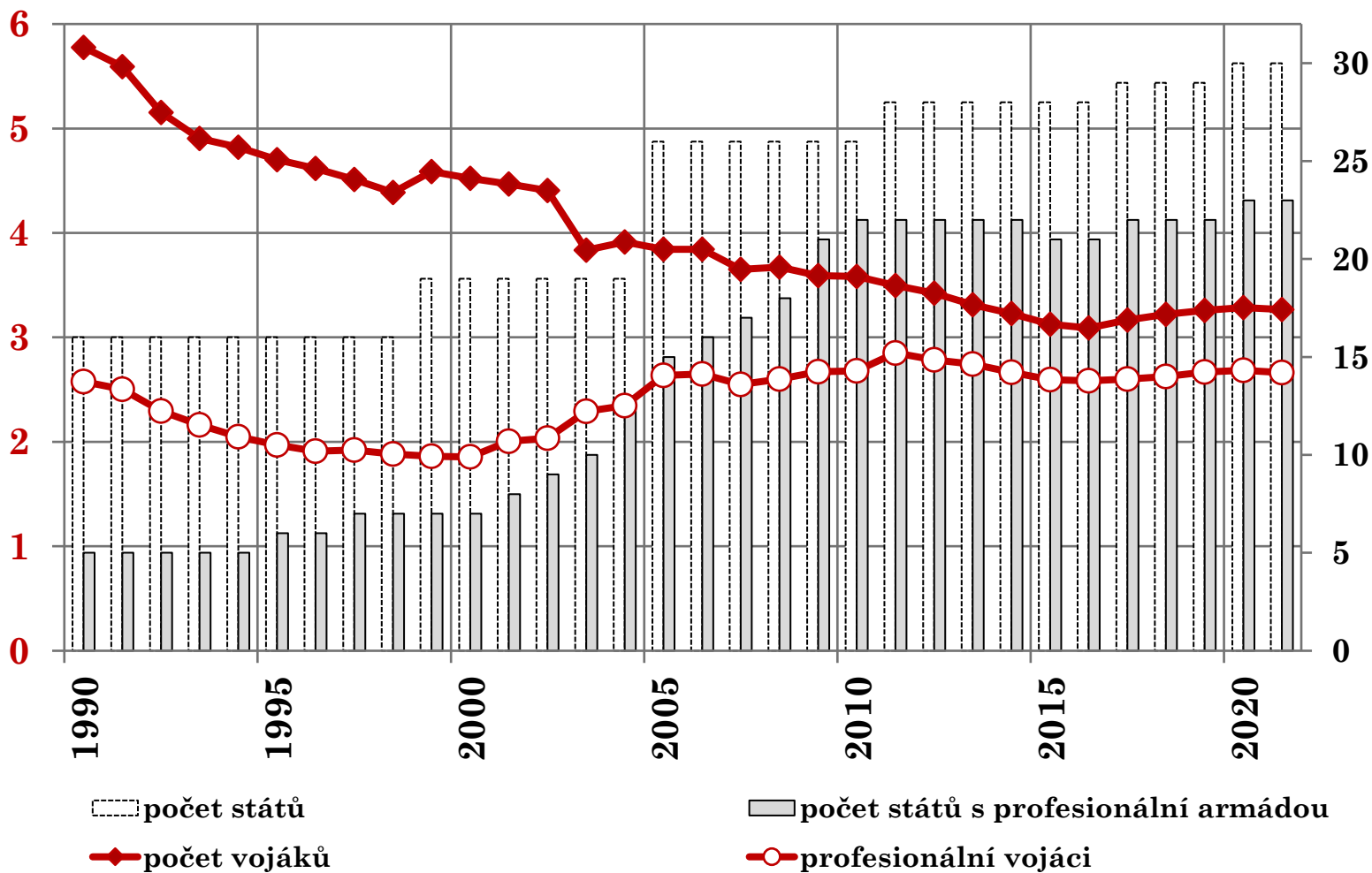
DOPORUČENÁ LITERATURA

- PERNICA, B. *Profesionalizace ozbrojených sil: trendy, teorie a zkušenosti*. 1.vyd. Praha : AVIS, 2007. ISBN 978-80-7278-381-6.
- PERNICA Bohuslav. České profesionální ozbrojené síly – krátké ohlédnutí do minulosti. *Vojenské rozhledy*, 2008, roč. 17, č. 1, s. 94-96.
- PERNICA Bohuslav. Česká republika a model zaměstnaneckých a dobrovolnických profesionálních ozbrojených sil. *Vojenské rozhledy*, 2006, roč. 15, č. 4, s. 143-146.
- PERNICA, B. *Branná povinnost jako daň v úkonech a otázka její spravedlnosti*. In The XIth International Conference Theoretical and Practical Aspects of Public Finance [sborník abstraktů s. 32 + CD-ROM]. 1. vyd. Praha: VŠE, 2006. ISBN 80-245-1032-4. [11. mezinárodní konference Teoretické a praktické aspekty veřejných financí. Praha, VŠE 7. až 8. 4. 2006] (přístupné na <http://kvf.vse.cz/download.php?soubor=31>)
- LEWIS, Adrian, R. Conscription, the Republic, and America's Future, *Military Review*, 2009, No. 6, pp. 15-24. (dostupné na http://usacac.army.mil/CAC2/MilitaryReview/Archives/English/MilitaryReview_20091231_art005.pdf)

Plán směrů obrany a bezpečnosti

NATO: POČET ČLENŮ, VELIKOST VOJ. SÍLY (MIL.) A JEJÍ STRUKTURA V LETECH 1990–2023

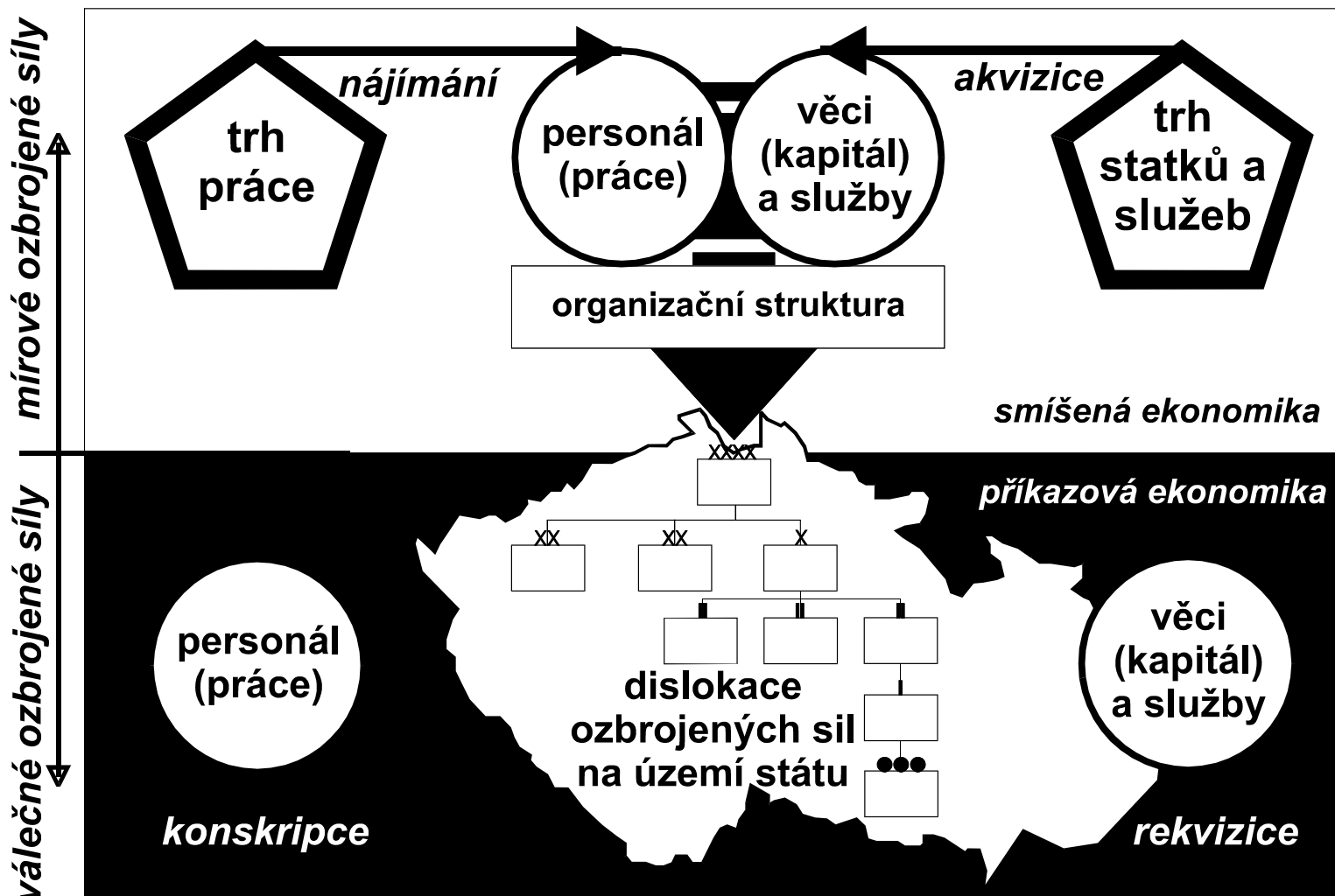

EVROPA/NATO: POVINNÁ VOJENSKÁ SLUŽBA V ROCE 2023

stát	délka služby (měsíce); velikost (tisíce)	poznámka
Dánsko*	4–12; 18	
Norsko	6–18; 21	i ženy
Švédsko*	12; 25	i ženy
Finsko*	165, 255, a 347 dnů; 24	
Estonsko	8–11; 7	
Litva*	9; 16	
Řecko	3–12; 108	
Turecko	6–12; 437	
Rakousko*	6–12	
Švýcarsko*	260 dnů	
Rusko	12	
Stát Izrael*	36	24 měsíců ženy

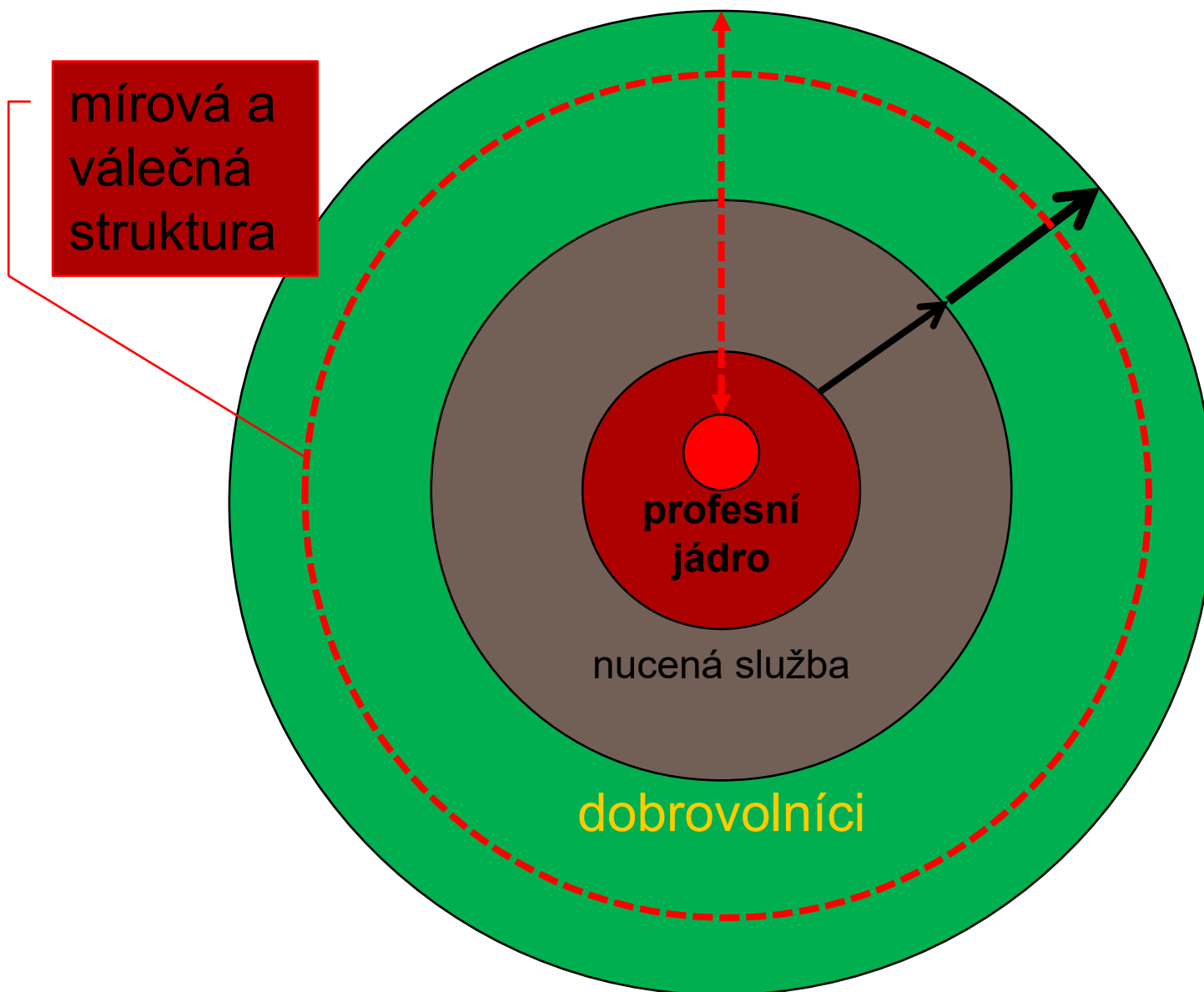
*... *miliční systém*

OZBROJENÉ SÍLY (EKONOMICKÉ POJETÍ)

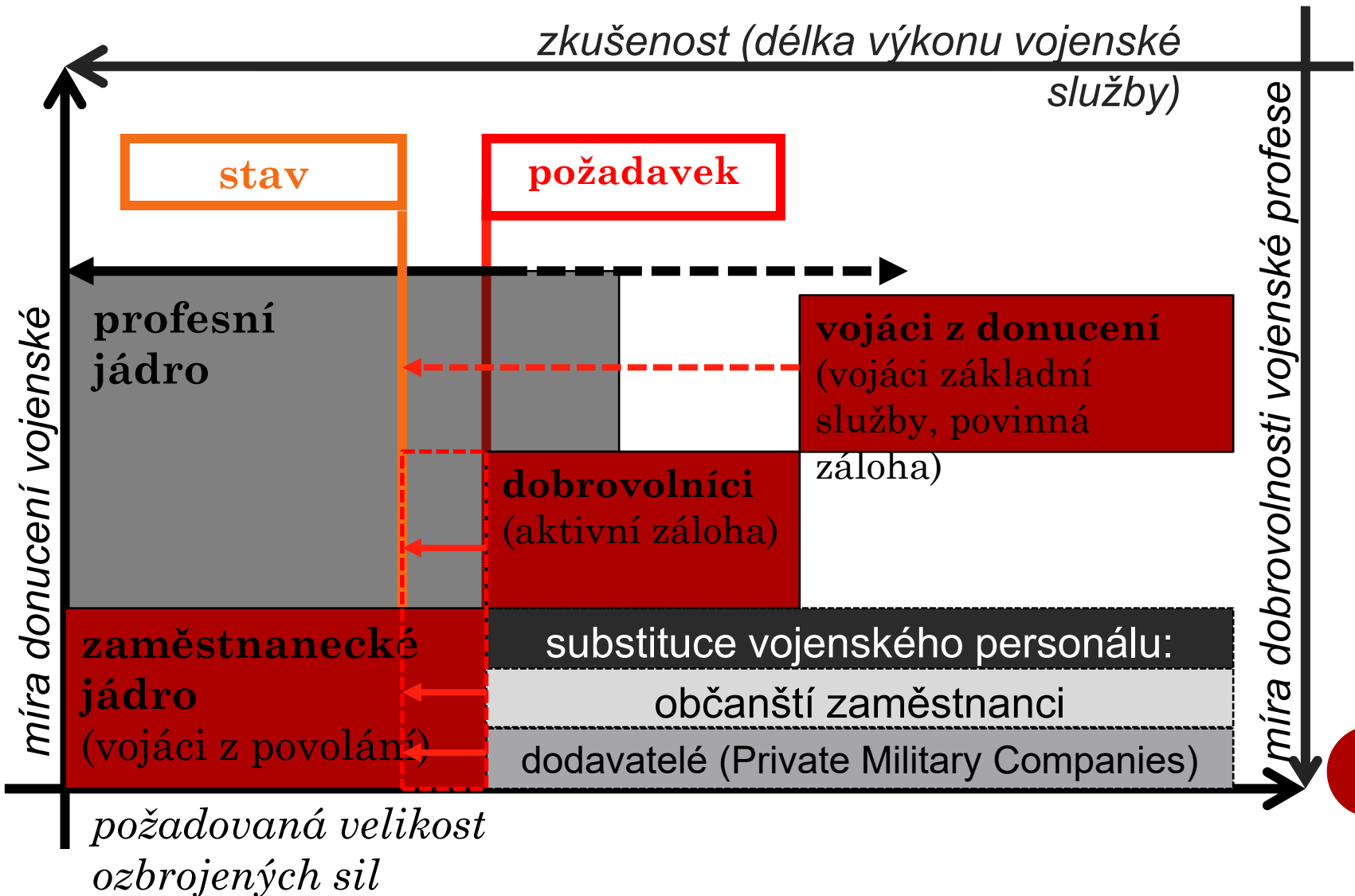

DOSTATEK FAKTORU PRÁCE

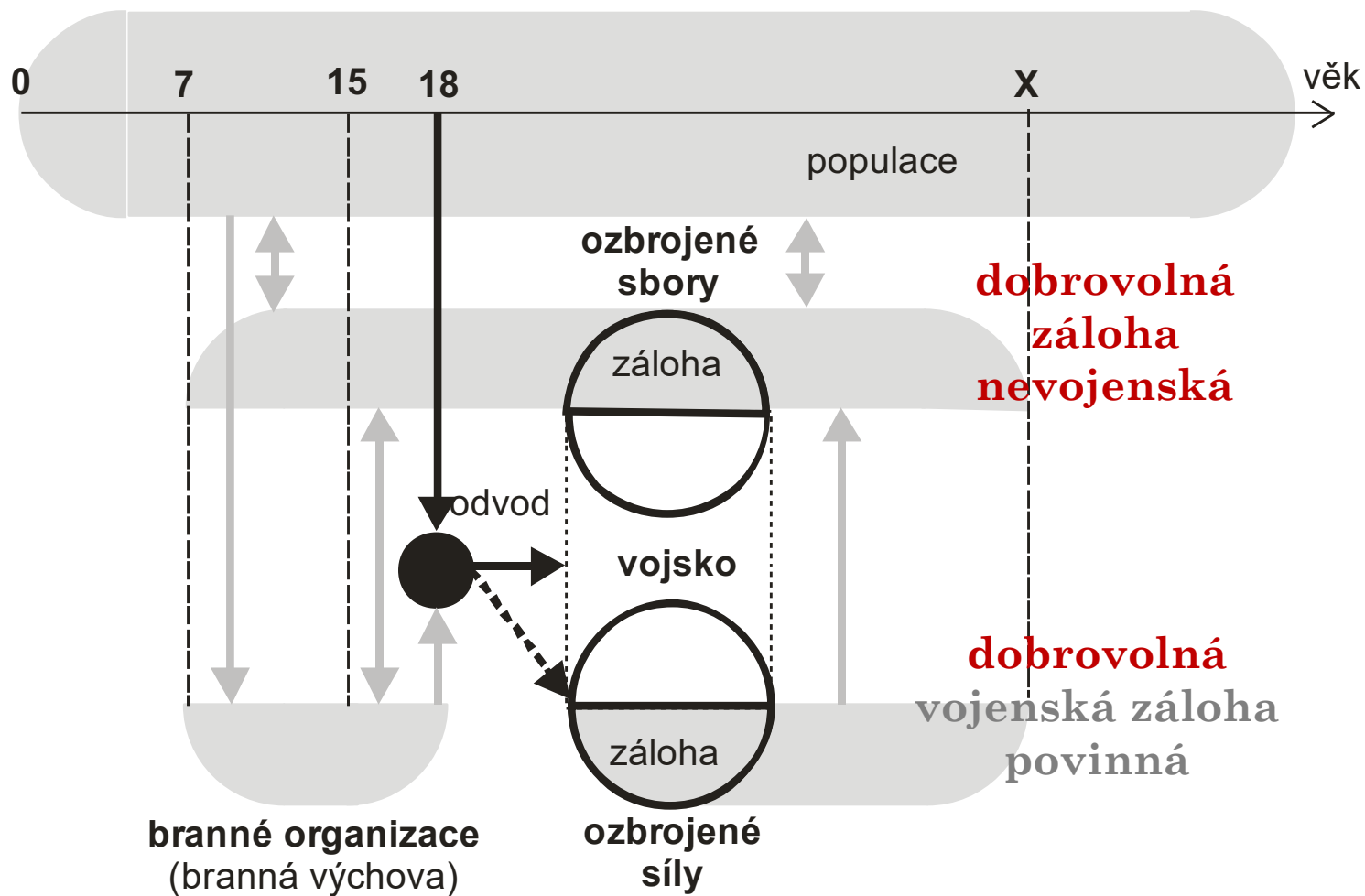
KVANTITA A KVALITA: VELIKOST, ZKUŠENOST A DONUCENÍ V OZBROJENÝCH SILÁCH

PERSONÁL OZBROJENÝCH SIL ČR

		neaktivní		aktivní		
		vojenský		nevojenský		
		<i>ve služebním poměru</i>		<i>v pracovním poměru</i>	<i>ve zvl. poměru</i>	
profesionální		vojáci z povolání	státní zaměstnanci	občanští zaměstnanci	Ekonomika obrany a bezpečnosti	
neprofesionální	vojáci v záloze	vojáci základní (náhradní) služby vojáci v záloze na vojenském cvičení (AZ)				

KONCEPCE CELKOVÝCH SIL

KOMPETENCE PRO BEZPEČNOSTNÍ SEKTOR

aktivita/věk	děti				pracovní síla							důch.		
	0	...	6	...	15	...	18	...	30	...	65	...		
P: předškolní výchova v rodině a předškolních zařízeních	M/Ž	M/Ž	M/Ž											získávání kompetencí
P: povinná školní docházka (primární vzdělávání)			M/Ž	M/Ž	M/Ž									
D: sekundární a terciální vzdělávání					M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž					
P: povinná školení při zaměstnání							M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž			
P: povinná vojenská služba (základní vojenská kvalifikace)							M	M	M					
P: vojenská cvičení									M	M	M			
Poznámky M... muži, Ž...ženy P... povinnost, D...dobrovolnost														

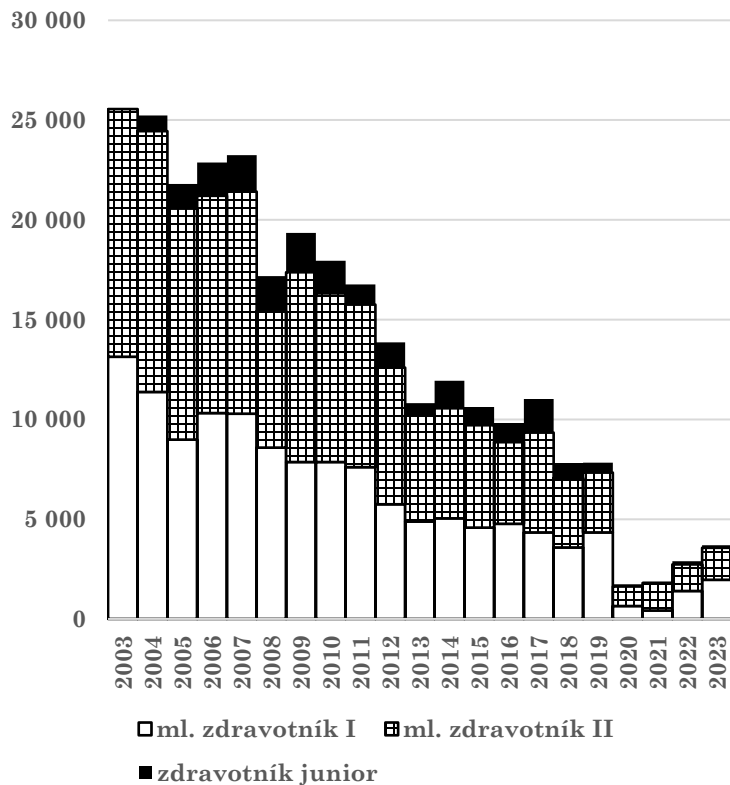
VÁZÁNÍ V SEKTORU BEZPEČNOSTI

aktivita/věk	děti				pracovní síla						důch.		
	0	...	6	...	15	...	18	...	30	...	65		...
P: (mimořádná služba)							M	M	M	M	M		nasazení (realizace)
P: (pracovní povinnost)							M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	
D: zájmová činnost v sektoru obrany a bezpečnosti			M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	
D: dobrovolnictví v sektoru obrany a bezpečnosti					M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	
D: služba státu v sektoru obrany a bezpečnosti							M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž		
D: práce v obci v sektoru bezpečnosti							M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž		
D: práce ve firmě v sektoru bezpečnosti							M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž	M/Ž		
starobní důchod												M/Ž	
X													

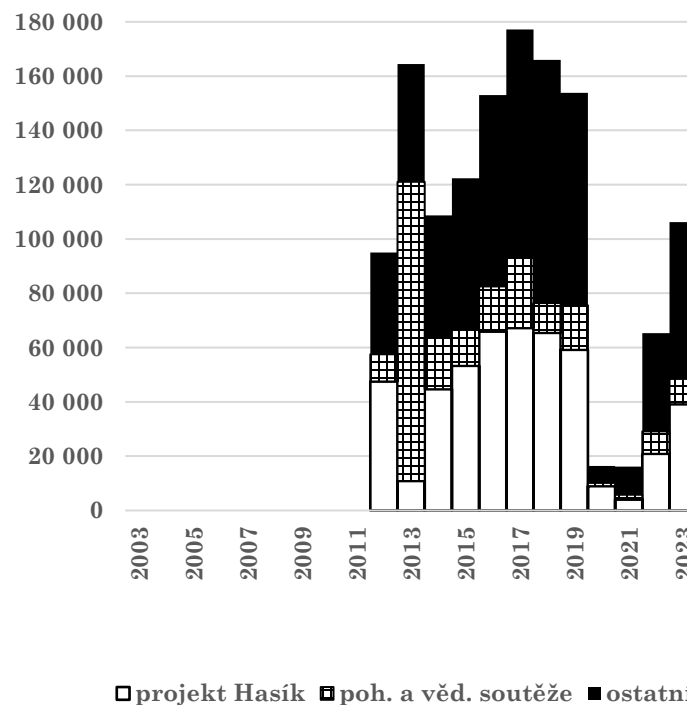
Poznámky:
M... muži, Ž...ženy
P... povinnost, D...dobrovolnost

VZDĚLÁVÁNÍ, VÝCVIK A VÝCHOVA V OBLASTI BEZPEČNOSTI V ČESKÉ REPUBLICE V LETECH 2003–2023

Zdravotní výchova

Požární výchova

POVINNÁ PARTICIPACE OBČANŮ NA BEZPEČNOSTNÍM A OBRANNÉM SYSTÉMU ČR

dílčí účel povinnosti	Ministerstvo škol. mládeže a tělovýchovy	Ministerstvo obraný	Ministerstvo práce a sociálních věcí	Ministerstvo vnitřa
	povinná školní docházka	(podmíněná) branná povinnost	(podmíněná) pracovní povinnost	registrační povinnost
základní informace	soupis			
registrace	zápis	odvod	(přikázání k osobním úkonům)*)	-
kvalifikace	školní docházka	(základní/náhr adní voj. služba)	-	-
re/kvalifikac e	-	vojenská cvičení	-	-
nasazení	-	mimořádná služba	osobní úkony	-

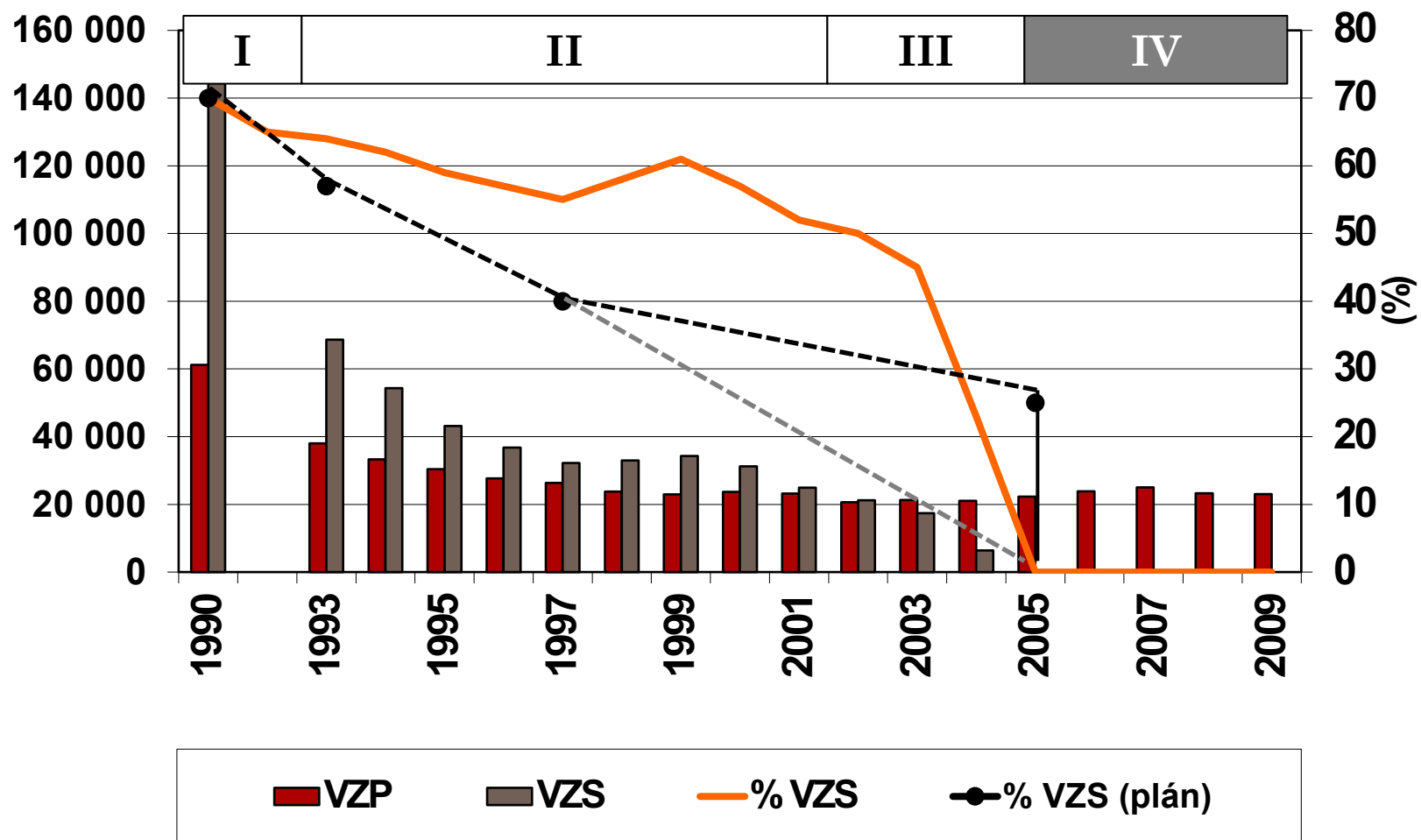
*) „...časově omezené práce ...k zdolání nárazových nebo mimořádných úkolů pro obranu republiky

INSTITUCIONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ POVINNÉ PARTICIPACE OBČANŮ NA BEZPEČNOSTNÍM SYSTÉMU ČR

veřejnosprávní (územní) odpovědnost	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (p. šk. doch.)	Ministerstvo obrany (branná povinnost)	Ministerstvo práce a sociálních věcí (prac. povinnost)	Ministerstvo vnitra (registrační povinnost)
stát	veřejné vysoké školy	-	-	centrální registry
kraj	veřejné střední školy	územní orgány (krajská vojenská velitelství)	územní orgány (krajská ředitelství Úřadu práce ČR)	-
(okres)	-	(okresní vojenské správy)	-	-
obec	základní školy	vojenské útvary a zařízení	expozitury	matrika

PROFESIONALIZACE ČSA/AČR

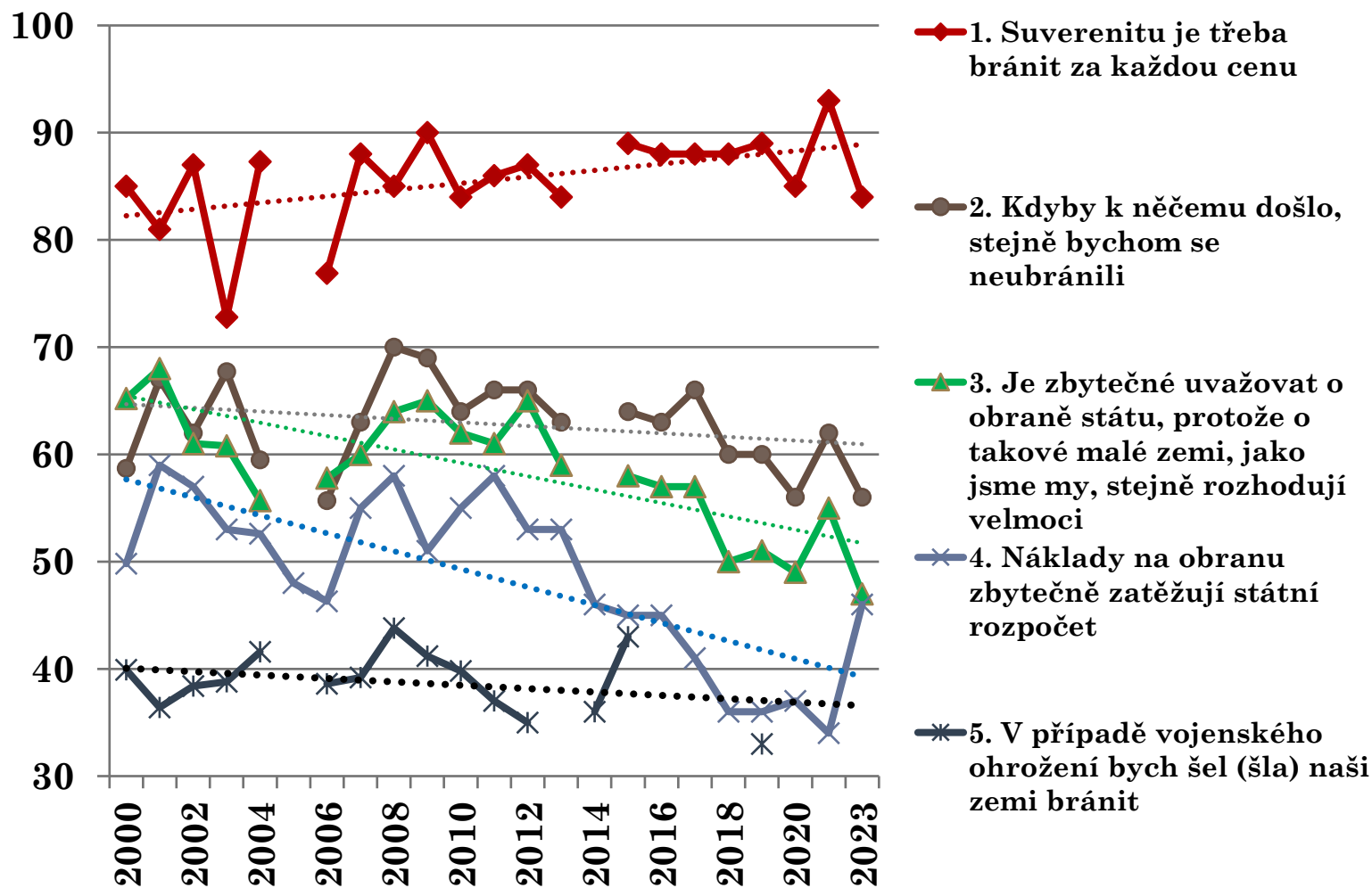
NUCENÁ PRÁCE

- Pracovní/slужеbní povinnost (všeobecná/selektivní)
- Trestně-právní postih
- Branná daň a spravedlnost branné povinnosti

TRESTNĚ-PRÁVNÍ POSTIH

- Trestní stíhání pro:
  - vyhýbání se registraci (osobní úkony)
  - vyhýbání se odvodu (vojenská služba)
  - vyhýbání se službě (vojenská služba)
  - vyhýbání se povinností ve službě (odmítání rozkazu, zběhnutí)
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
  - trestné činy proti branné povinnosti
  - trestné činy vojenské

POSTOJE ČESKÉ VEŘEJNOSTI K OBRANĚ STÁTU V LETECH 2000–2023 (% SOUHLAS „URČITĚ ANO“ + „SPÍŠE ANO“)

pramen: CVVM

PRINCIP DONUCENÍ VE VEŘEJNÉ POLITICE

služební povinnost je daní v úkonech

rozložení daňové zátěže
spravedlnost daně

povinná školní docházka (branná výchova)

rovnost šancí
socializace občana

INSTITUT ŠKOLNÍ DOCHÁZKY NA ÚZEMÍ ČR

zákon č.	účinnost od	začátek (věk)	trvání (roky)	konec (věk)
62/1869 ř. z., jímžto se stanovují pravidla vyučování ve školách obecních (§ 21)	1. 9. 1869	6	(8)	14
226/1922 Sb., jímž se mění a doplňují zákony o školách obecných a občanských (§ 11)	21. 8. 1922	6	8	(15)
95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství (školský zákon) (§ 13)	1. 9. 1948	6	9	(15)
31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů (školský zákon) (§ 3)	7. 5. 1953	6	8	(15)
186/1960 Sb., o soustavě výchovy a vzdělávání (školský zákon) (§ 5)	28. 12. 1960	6	9	16
63/1978 Sb., o opatřeních v soustavě základních a středních škol	1. 9. 1978	6	10/9	(15)
29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon) (§ 34)	4. 4. 1984	6	10/8	(15)
171/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon)	1. 6. 1990	6	9	(15)
561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) (§ 36)	1. 1. 2005	6	9	17

BRANNÁ VÝCHOVA

zákon č. 184/1937 Sb., o branné výchově

- „Účelem branné výchovy je pěstovati v obyvatelstvu Československé republiky podle jeho věku, vzdělání a povolání (zaměstnání) ony mravní vlastnosti, tělesnou zdatnost, znalosti a dovednosti, jichž je třeba k obraně státu“
- „Branné výchově podléhají ... českoslovenští státní občané bez rozdílu pohlaví ode dne, kdy počíná jejich povinnost k školní docházce, až do konce roku, v němž dosáhnou 30. roku věku.“

zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově:

- „Hlavním cílem branné výchovy je dosáhnout, aby každý československý občan cítil vysokou odpovědnost za osud své socialistické vlasti, byl vždy připraven postavit se na její obranu a obětavě bojovat za její svobodu a nezávislost, za vítězství komunismu v naší vlasti.“
- „Branná výchova zahrnuje brannou výchovu žáků, učňů a studentů, přípravu branců, brannou přípravu vojáků v záloze, přípravu občanů k civilní obraně, zájmovou brannou činnost a další činnosti směřující ke stanoveným cílům branné výchovy.“

„Náklady a závazky celého říšského válečného aparátu musí být na všechny spolkové země a jejich obyvatele rozděleny přiměřeně tak, aby nedocházelo ani ke zvýhodňování ani přílišnému zatěžování jednotlivých států nebo tříd. Kde nelze odpovídající rozdělení této zátěže dosáhnout přirozeně, aniž by bylo poškozeno společenské blaho, lze tohoto cíle dosáhnout zákonodárnou cestou při respektování zásad spravedlnosti.“

F.M. Die Wehrsteuer im deutschen Reich. *Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik*. 1881, Bd. 36, Nr. 3, S. 299-310.
[www.digizeitschriften.de]

BRANNÁ POVINNOST: OBSAH, VÝKON A MÍSTO

branná povinnost:	společenská služba			
	selektivní nebo všeobecná			
<ul style="list-style-type: none"> • registrace (konskripce) • odvod/výběr* (rekrutace) • služba (servis) 	osobní úkony			
	vojenská služba: <ul style="list-style-type: none"> • základní, • cvičení, • mimořádná. 	<ul style="list-style-type: none"> • beze zbraně • <i>ve zbraní.</i> 	civilní služba	alternativní služba (dobrovolný výkon služby)
				
*losem / komisí	Ekonomika obrany a bezpečnosti			
místo výkonu:	ozbrojené síly		civ. veřejný sektor	
	doma/zahraničí	doma	doma/zahr.	

OCHOTA ČESKÝCH MUŽŮ A ŽEN DO 30 LET VYKONÁVAT VŠEOBECNOU SLUŽEBNÍ POVINNOST V ROCE 1996 (V %)

		ochoten ochotná	neochoten neochotná
Ochrana životní prostředí	muži	38,2	1,4
	ženy	25,1	0,9
Péče o nemocné	muži	11,5	5,5
	ženy	20,5	2,8
Péče o handicapované osoby	muži	5,1	11,0
	ženy	7,4	6,0
Ošetřování dětí vyžadující zvláštní péči	muži	2,3	12,3
	ženy	40,0	3,7
Péče o přestárlé lidi	muži	1,4	27,9
	ženy	2,3	11,1
Služba při ochraně veřejného pořádku, hasiči	muži	30,0	10,0
	ženy	3,3	25,0

PREFERENCE CIVILNÍ A VOJENSKÉ SLUŽBY PODLE POLITICKÉ ORIENTACE (%)

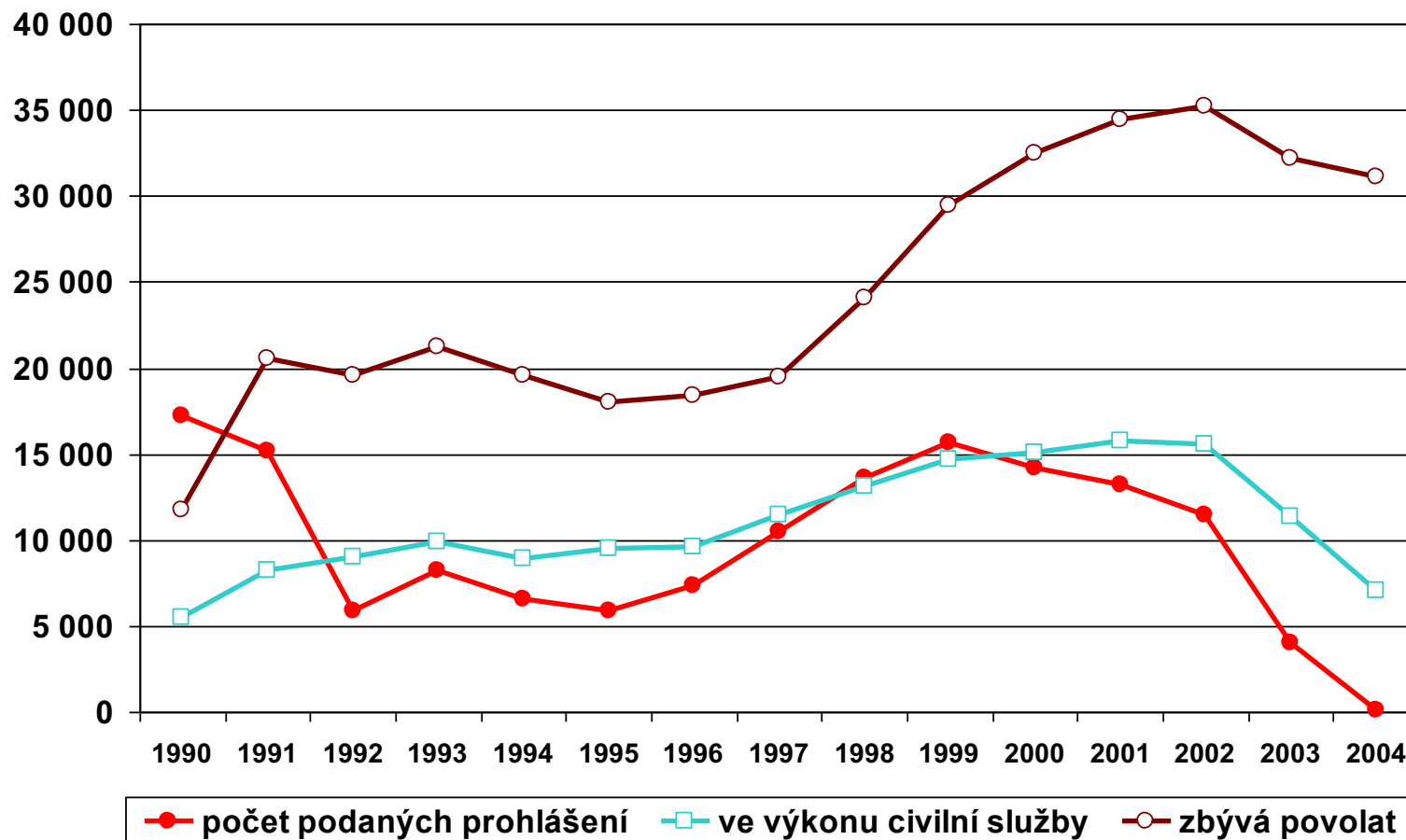
	civilní služba			vojenská služba			obě služby			žádná služba		
	L	S	P	L	S	P	L	S	P	L	S	P
Česko	17	16	16	43	28	27	28	44	45	12	12	12
Německo	58	35	13	6	11	30	33	52	55	3	2	2
Polsko	10	7	11	50	44	53	40	48	35	0	1	1

poznámky:

L... levice, S... střed, P... pravice

pramen: SARVAŠ Štefan. Civilní služba v české, německé a polské společnosti.
Výběr statí..., 1997, roč. [neudán], č. 7 [červenec], s. 65-72 [příloha]

CIVILNÍ SLUŽBA V ČR V LETECH 1990–2004

BRANNÁ DAŇ

- **Branná povinnost** uvalená státem na občana je zvláštním druhem daně – **daní v úkonech**.
- Peněžním ekvivalentem daně v úkonech je **branná daň**.
- Wehrsteuer, Wehrgeld (D), Militärtaxe (A), **Militärpflichtigerersatz** (CH), substitute (USA), vojinskij nalog (R), USA, Francie, Rumunsko, ČSR

BRANNÁ DAŇ

„Náklady a závazky celého říšského válečného aparátu musí být na všechny spolkové země a jejich obyvatele rozděleny přiměřeně tak, aby nedocházelo ani ke zvýhodňování ani přílišnému zatěžování jednotlivých států nebo tříd. Kde nelze odpovídající rozdělení této zátěže dosáhnout přirozeně, aniž by bylo poškozeno společenské blaho, lze tohoto cíle dosáhnout zákonodárnou cestou při respektování zásad spravedlnosti.“

F.M. Die Wehrsteuer im deutschen Reich. *Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik*. 1881, Bd. 36, Nr. 3, S. 299-310.
[www.digizeitschriften.de]

		povinní odvodem a)	odvedeno		zařazeni do služby ^{b)}	
			absolutně	% povinných odvodem	absolutně	% povinných odvodem
Prusko	1831	279 267	79 145	28	49 267	18
	1843	419 003	93 515	22	40 684	10
	1854	344 372	62 409	18	40 391	12
	1862	428 361	69 513	16	62 517	15
Německá říše	1875	760 878	157 185	21	135 091	18
	1884	867 222	161 875	19	142 521	16
	1894	974 664	249 671	26	235 649	24
	1899	1 052 662	232 144	23	226 957	22
	1909	1 226 730	-	-	218 541	18
	1913	1 328 019	-	-	305 675	23

poznámky:

a) 20letí muži a muži s odloženým odvodem ve věku 21 až 24.

b) Muži vykonávající víceletou základní službu.

		povinní odvodem ^{a)}	odvedeno ^{b)}		zařazeni do služby ^{c)}	
			absolutně	povinných odvodem	absolutně	povinných odvodem
SRN (staré země)	1956	434 724	269 942	62 %	96 266	22 %
	1959	440 189	232 391	53 %	108 539	25 %
	1972	386 595	290 528	75 %	196 846 +13 129 +14 293	58 %
	1988	508 907	392 898	77 %	199 464 +100 662 +13 518	62 %
SRN	1997	416 034	341 245	82 %	173 815 +135 470 +10 796	77 %

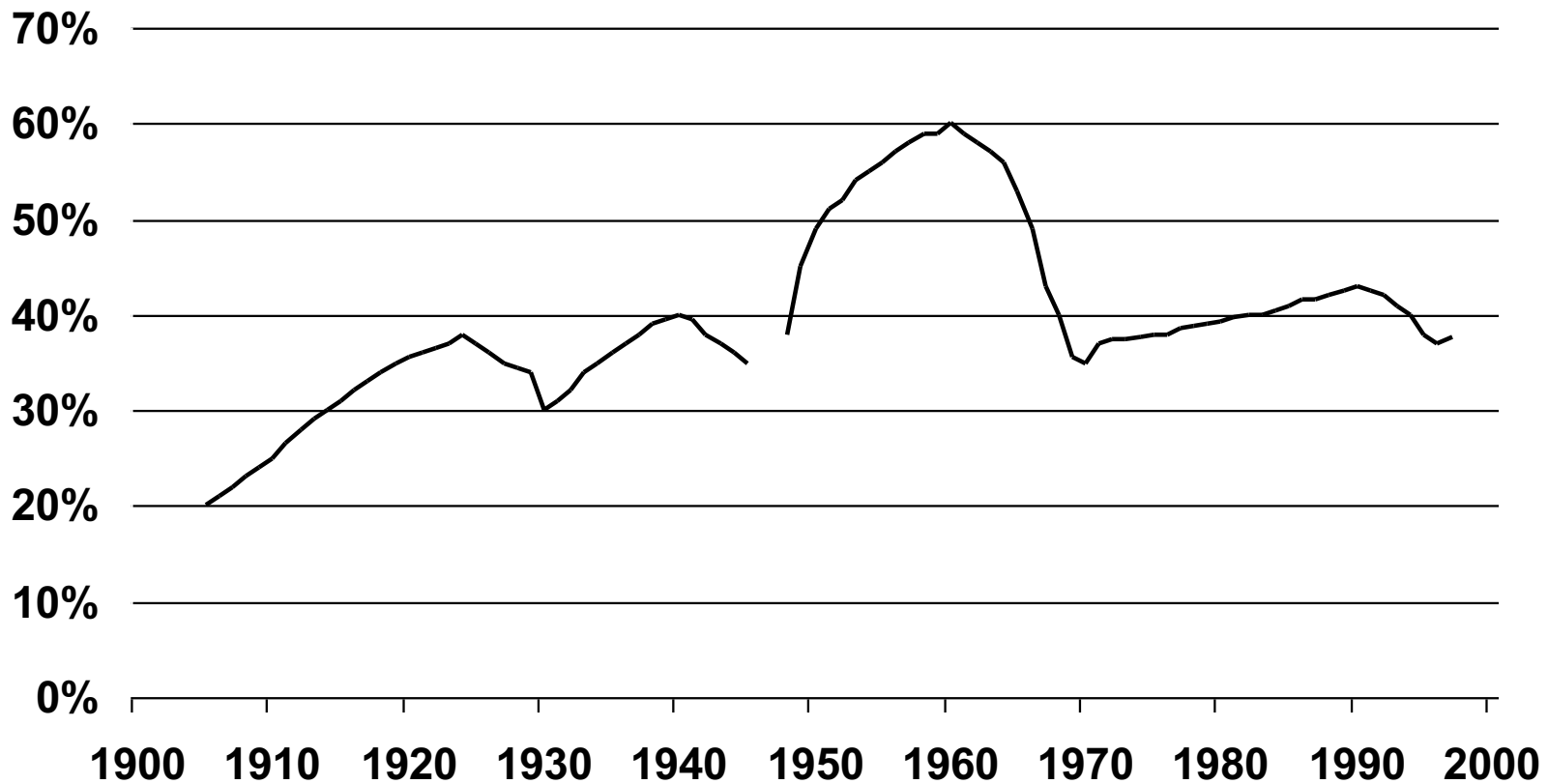
poznámky:

a) 18letí muži evidovaní vojenskou správou.

b) Osoby schopné podle rozhodnutí odvodní komise vojenské služby.

c) Muži předurčení k vykonání základní vojenské služby (první číslo), případně služby civilní (druhé číslo) či jiné alternativy (třetí číslo).

ZATÍŽENÍ BRANOU POVINNOSTÍ V POPULACI NIZOZEMSKA VE 20. STOLETÍ (% POPULAČNÍHO ROČNÍKU ZATÍŽENÉHO VOJENSKOU SLUŽBOU)

SHRNUTÍ

1. Se zhroutením feudalismu se objevuje fenomén nucené práce/služby, tzv. konskripce. Dochází k militarizaci společností.
2. Nucená práce/služba nakonec přerůstá ve společenskou službu, kdy jsou zavedeny alternativy vojenské služby, např. civilní služba, s cílem mírnit nespravedlnost konskripce.
3. Nástrojem mírnění nespravedlnosti povinné vojenské služby se stal institut branné daně.
4. Zánik služební povinnosti neznamena zánik potřeby kompetencí, které jsou využitelné pro bezpečnostní systém, např. znalost první pomoci, ochota podvolovat se autoritě, plavání apod. Ty lze zpravidla poskytovat již jen jako součástí povinné školní docházky.

OTÁZKY A ÚKOLY

- Na stránkách CVVM vyhledejte poslední výzkum veřejného mínění věnovaný k postojům občanů k obraně ČR. Odpovězte si na otázky výzkumu a vždy uveďte alespoň jeden argument, proč jste zvolili danou odpověď. Jak se liší Vaše odpovědi od běžné populace a proč?
- Preferujete znovuzavedení povinné vojenské služby? – Proč ano, proč ne?
- Měli by se děti na základní škole učit zacházet se zbraní, nebo by měli získávat jiné kompetence? – Proč ano/ne? – Které kompetence by měli získávat a v jakém pořadí?
- Co je mezigenerační spravedlnost? Lze ji nějak zaručit?